

шість яких перетворилася на бібліографічний раритет. Ретельно відібрано думки і судження, які являють інтерес для сучасних архівістів.

У змістовній статті Я. Калакури висунута низка питань, у тому числі дискусійних, пов'язаних з предметом та об'єктами архівознавства, його методологічними засадами, джерельною базою. Автор переконливо обґрунтовує свої визначення і детально висвітлює етапи історіографії архівознавства.

Об'єктом дослідження Г. Папакіна є теоретичні питання археографії у короткочасній діяльності Археографічної комісії ЦАУ УСРР (1929—1930 рр.). Автор характеризує підходи тогочасних архівістів до опрацювання “Правил видання документів архівів”, аналізує плани комісії, яка добилася на диво плідних результатів. Особливий інтерес становлять підходи вчених 30-х рр. до видання “Архіву Коша Війська Запорозького” — давньої і, на жаль, досі нереалізованої мрії істориків.

Н. Кіструска досліджує документальну інформацію про вплив підприємницької діяльності на модернізацію промисловості і транспорту України в другій пол. XIX ст. Проблема технічного перевороту в українській промисловості залишається недостатньо вивченою, незважаючи на наявність кількох монографічних досліджень. Н. Кіструска підходить до неї не з боку державної політики, як її попередники, а ставить у центрі дослідження приватну ініціативу.

Немало цікавих матеріалів вміщено в рубриках збірника, присвячених історії і теорії документознавства (С. Кулешов, М. Ларік), історії установ (В. Шандра, В. Резнікова і В. Пікіна), огляду архівних фондів (О. Довганич, О. Задніпровський і Л. Задніпровська, В. Ляхоцький), видатним архівістам (І. Войцехівська), архівознавству за кордоном (І. Антоненко), публікації архівних документів (О. Коваленко, Р. Пиріг і Д. Бурім), бібліографії (М. Варшавчик, Т. Гуртовенко, Л. Корогод).

Цей стислий огляд переконує в тому, що нове видання буде з великим інтересом зустрінуте істориками і архівістами.

С. В. КУЛЬЧИЦЬКИЙ (Київ)

М. М. Варварцев

**ІТАЛІЙЦІ В УКРАЇНІ (XIX ст.):
БІОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИК ДІЯЧІВ КУЛЬТУРИ**

К., Інститут історії України НАНУ. — 1994. — 196 с.

Історія італійців в Україні та італо-українських зв'язків налічує століття. Для здійснення економічних, суспільно-політичних та культурних контактів українського та італійського народів завжди існували сприятливі історичні умови і тому вони були досить плідними.

Сьогодні відкриває нові можливості для розвитку взаємних суспільних та культурних відносин України та Італії як незалежних держав. Тому актуальним є вивчення історичних коренів культурних взаємодій, особливо історико-культурної спадщини італійців в Україні, їх вкладу в розвиток української культури. Чи не найпершою спробою такого роду у вітчизняній науці є рецензована праця.

М. Варварцев — доктор історичних наук, головний науковий співробітник Інституту історії України НАН України, автор багатьох праць з італієзнавства.

Проблеми суспільно-культурної діяльності італійців в Україні у новий час були вперше порушені автором у його монографії “Україна в

российско-итальянских общественных и культурных связях (первая половина XIX в.)”¹, а рецензований словник певною мірою заповнив ті прогалини, які автор виявив, досліджуючи проблему присутності вихідців з Апеннін в Україні XIX ст., їх суспільно-політичну та культурну діяльність, творчі контакти з місцевим населенням.

Автору вдалося дослідити професійний склад та соціальне становище діячів італійської культури, які жили і творили в Україні. Причому дослідник розповідає не лише про відомих митців, а й про напівзабутих учителів, акторів, художників, мармурників, інших ремісників, що допомагає об’єктивно оцінити місце італійського елемента в житті українського суспільства XIX ст.

Автор простежив шляхи проникнення італійців до України, творчу діяльність наведених у словнику персоналій, а також місце українських сторінок творчості митців у їхньому загальному творчому доробку.

Багато італійців жили й творили в Одесі, Києві, Керчі, Херсоні, Миколаєві, Маріуполі, які в XIX ст. перетворилися на справжні осередки освіти, культури та мистецтва. М. Варварцеву вдалося спростувати раніше поширену у вітчизняній літературі точку зору, що іноземці (в тому числі й італійці) не внесли ніякого більш-менш значного вкладу у створення та розвиток нових південноукраїнських міст XIX ст., а прибули туди лише з метою отримання великих баринств². Зібрані автором відомості про життя та діяльність понад 500 осіб, які пов’язали свою долю з Україною, свідчать про те, що вони залишили помітний слід в архітектурі, образотворчому мистецтві, літературі, науці.

Широкою є джерельна база словника, репрезентована різними видами історичних документів. Це архівні справи та періодика XIX ст., мемуарна та епістолярна спадщина, різноманітні довідники, дослідницькі публікації. Автор опрацював сотні архівних документів, що зберігаються у сховищах України та Росії. Особливу цінність становлять зарубіжні матеріали, зібрані М. Варварцевим в Архіві-бібліотеці музею Рісорджіменто в Мілані, у державних архівах Флоренції та Рима.

Все це допомогло ввести до наукового обігу велику кількість фактичного матеріалу, виправити ряд неточностей, помічених автором у вітчизняних виданнях.

Безумовно, рецензований словник не може претендувати на повне висвітлення багатогранної діяльності діячів італійської культури в Україні. Він є лише першим дослідженням з проблеми італо-українських зв’язків у XIX ст. Автор скоріше порушує, ніж розв’язує проблему багатоаспектності та глибини цих контактів. Тому словник можна вважати вдалою спробою у дослідженні українсько-італійських зв’язків у новий період світової історії.

Книга може стати в пригоді історикам, мистецтвознавцям, усім тим, кого цікавлять проблеми історії, музичного та образотворчого мистецтва, архітектури, а також взагалі італо-українські зв’язки в XIX ст.

К. Ю. БАЦАК (Київ),
А. В. ШИЛОВА (Київ)

¹ Варварцев Н. Н. Украина в российско-итальянских общественных и культурных связях (первая половина XIX в.). — Киев, 1986. — 208 с.

² Боровой С. Одесса // Исторический журнал. — 1944. — № 5—6. — С. 42.

